

Täysistunto

Tiistai 26.4.2016 klo 13.59—16.35

10. Hallituksen esitys eduskunnalle laeiksi rikoslain 10 luvun sekä pakkokeinolain 6 ja 7 luvun muuttamisesta

Hallituksen esitys HE 4/2016 vp

Valiokunnan mietintö LaVM 4/2016 vp

Toinen käsittely

Puhemies Maria Lohela: Toiseen käsittelyyn esitellään päiväjärjestyksen 10. asia. Nyt voidaan hyväksyä tai hylätä lakiehdotukset, joiden sisällöstä päätettiin ensimmäisessä käsittelyssä.

Keskustelu

16.20 **Ben Zyskowicz kok:** Arvoisa rouva puhemies! Arvoiset kansanedustajat! Edellä käydyssä ajankohtaiskeskustelussa harmaasta taloudesta ja talousrikollisuudesta oppositiosta todisteltiin, että tällä vaalikaudella olisi harmaan talouden torjuntavoimavaroista säästetty 5 miljoonaa euroa. En tiedä, onko luku oikea, mutta halusin keskustelussa osoittaa, että jos ja kun hallitus kaiken kaikkiaan tällä vaalikaudella on säästämässä noin 4 000 miljoonaa euroa toinen toistaan vaikeammista kohteista, niin tämä 5 miljoonaa euroa ei ole kovin paljon.

Tähän tietysti vastattiin, että laittamalla 5 miljoonaa harmaan talouden torjuntaan saadaan paljon enemmän takaisin. Itse asiassa minäkin uskon, että jos harmaan talouden torjuntaan osoitetut voimavarat poliisille, syyttäjälaitokselle, Tullille ja niin edelleen käytetään oikein, nämä rahat tulevat takaisin ja vielä todellakin korkojen kera. Olenkin sitä mieltä, että jos nähdään — kun hallitus nyt sitten harmaan talouden torjuntaohjelmaansa viimeistelee — että on perusteltuja resurssitarpeita, joihin voimavaroja suuntaamalla pystytään harmaan talouden tuottoja yhteiskunnalle lisäämään, niin näitä lisävoimavaroja tulisi tuohon käyttää.

Mutta kaikki harmaan talouden torjunta ei todellakaan vaadi lisää rahaa. Viittasin jo keskustelussa siihen, että viime vaalikaudella, vaalikauden loppupuolella, päätettiin eduskunnassa, että laittomasti hankittuja todisteita saadaan käyttää. Tämä oli erittäin tärkeä linjaus harmaan talouden torjunnan kannalta, koska voidaan sanoa, että kaikki nämä vuodot, oli kyse sitten Panama-papereista, Liechtensteinin papereista tai Luxemburgin papereista, ovat tavalla tai toisella laittomien toimien kautta tulleet, ja jos ei näitä voitaisi sitten käyttää todisteena verotuksessa ja oikeusprosesseissa, niin se olisi todella surkea tilanne. Pakko sanoa, että itse myötävaikutin keskeisesti siihen, että laittomasti saatuja todisteita esimerkiksi näissä tilanteissa saa käyttää, vaikka monet niin sanotut ihmisoikeusjuristit olivat tästä ajatuksesta kauhuissaan.

Pöytäkirjan asiakohta PTK 43/2016 vp

Arvoisa puhemies! Nyt meillä on käsittelyssä toinen laki, jolla tehostetaan harmaan talouden torjuntaa ja ennen kaikkea rikoshyödyn takaisinsaantia ilman, että tämäkään vaatii lisää rahaa. Harmi, että esimerkiksi edustajat Rinne, Feldt-Ranta ja Harakka eivät ole nyt paikalla — he kaikki väittivät edellä olevassa keskustelussa, että nykyhallitus ei ennen Panama-papereita olisi ollut tekemässä mitään harmaan talouden torjumiseksi.

Nyt käsittelyssä oleva laki merkitsee sitä, että tietyissä rajatuissa tilanteissa, rikoshyödyn takaisinsaannissa, todistustaakka ei olekaan tavanomaiseen tapaan syyttäjällä, vaan tällä rikoksesta tuomitulla rikollisella. Kyseessä on siis niin sanottu käännetty todistustaakka. Tämä on tietysti huomattava poikkeus meidän oikeusjärjestelmässämme, eikä tämä tietystikään koske itse syyllisyyttä. Eli syyllisyyden osalta on luonnollisesti normaali todistustaakka, jossa syyttäjän pitää todistaa syytetty syylliseksi eikä syytetyn tarvitse todistaa itseään syyttömäksi.

Mutta sen jälkeen, kun henkilö on todistettu syylliseksi ja rikolliseksi, esimerkiksi huumorikolliseksi tai talousrikolliseksi, ja kun häneltä löytyy huomattavia summia selittämättömiä varoja, syyttäjän ei tarvitsekaan enää todistaa, millä rikoksella nämä varat on saatu, koska se on käytännössä syyttäjälle usein ylivoimainen tehtävä. Päinvastoin, tämän syytetyn, jonka tililtä veroparatiisista, esimerkiksi Panamasta, löytyy miljoonia euroja, pitää osoittaa, millä laillisin keinoin nämä rahat ovat hänen tililleen ilmestyneet tai millä laillisin keinoin hän on siis nämä rahat hankkinut, jotka hän on sitten sinne veroparatiisiin tililleen laittanut.

Tällä muutoksella on käytännön kannalta näissä isoissa talousrikosjutuissa, isoissa huumorikosjutuissa ilmeisesti hyvin suuri käytännön merkitys. Niinpä viime käsittelyssä, ensimmäisessä käsittelyssä, tuli ilmi, että vaikka professoritason asiantuntijat ovat suhtautuneet torjuvasti tai vähintään hyvin arvellen tällaiseen poikkeukseen meidän normaalista oikeusjärjestyksestämme, niin nimenomaan käytännön miehet ja naiset — ymmärtäisin: talousrikostutkijat ja poliisit — ovat pitäneet tätä hyvin tervetulleena. Ja itse kun vähemmän näissä yhteyksissä arvostan näiden niin sanottujen ihmisoikeusjuristien näkemystä, siis teoreetikkojen näkemystä, ja enemmän arvostan käytännön ihmisten eli esimerkiksi poliisien ja syyttäjien näkemystä, niin pidän tätä uudistusta hyvin tervetulleena.

Olen erittäin tyytyväinen siihen, että hallitus on tämän esityksen antanut. Olen myös tyytyväinen siihen, että perustuslakivaliokunta ei todennut esitystä perustuslain vastaiseksi ja oikeudenmukaisen oikeudenkäynnin vastaiseksi, toisin kuin mitä se teki vastaavanlaisen esityksen kohdalla noin 15 vuotta sitten. Kolmanneksi, olen erittäin tyytyväinen siihen, että vaikka perustuslakivaliokunta, joka ei siis pitänyt esitystä perustuslain vastaisena, oli sitä mieltä, että tähän menettelyyn ei kuitenkaan tulisi mennä, niin lakivaliokunta pätevän ja tomeran puheenjohtajansa edustaja Tolvasen johdolla päätyi, siis vastoin perustuslakivaliokunnan kantaa, siihen, että tämä hallituksen esitys toteutetaan.

Sanon lopuksi, että talousrikoskonnan arin paikka on hänen lompakkonsa. Silloin juuri tällaiset uudistukset, joilla tätä rikoshyödyn takaisinsaantia helpotetaan, ovat hyvin tervetulleita.

16.27 Timo Heinonen kok: Arvoisa rouva puhemies! Edustajakollega Zyskowiec käytti erittäin hyvän puheenvuoron tästä niin sanotusta käännetystä todistustaakasta. Kyllä hie-man hämmentynyt olen siitä, että täällä salissa istuu vain kaksi perussuomalaisten kansanedustajaa ja kaksi kokoomuksen kansanedustajaa — toki myös puhemies on paikalla — mutta ei esimerkiksi yhtään opposition edustajaa, jotka hetki sitten kaksi tuntia syyttivät

Pöytäkirjan asiakohta PTK 43/2016 vp

nykyhallitusta siitä, että mitään ei tehdä harmaan talouden kitkemiseksi. Ei täällä ole, niin kuin edustaja Zyskowicz totesi, niitä äänekkäämpiä kriitikkoja lainkaan paikalla.

Kyse on siis rikoslain 10 luvun muuttamisesta. Talousrikollisille se pahin pelko on rahojen menettämisen pelko, ja tämä käännetty todistustaakka nyt ulotetaan nimenomaan koskemaan tätä epäilyttävää omaisuutta, sen alkuperää. Jatkossakin rikosasioissa todistustaakka on kantajalla eli syyttäjällä tai asianomistajalla, mutta sitten jos henkilö todetaan syylliseksi ja hänellä on tällainen kyseenalainen suuri omaisuus, niin hänellä on velvollisuus osoittaa, millä rehellisellä tavalla tuo omaisuus on hankittu vai onko syytä uskoa, että se on tullut rikoksen kautta.

Valtionsyyttäjä Ritva Sahavirtaa ensimmäisessä keskustelussa lainasin, ja hän on tehnyt perusteellista työtä tämän asian parissa. Hän toteaa, että rikoshyödyn menettämisseuraamus on talousrikollisuuden torjunnassa tehokas keino, ja tämän tehokkaan keinon nykyhallitus haluaa nyt ottaa käyttöön.

16.29 Ben Zyskowicz kok: Arvoisa rouva puhemies! Edustaja Heinospelles haluan vastata, että hänen ei pidä ihmetellä esimerkiksi sosialidemokraattien ja vihreiden poissaoloa tästä keskustelusta. Sitä varmemmalla vakaumuksella he voivat moittia nykyhallitusta siitä, että se ei ole mitään tehnyt talousrikollisuuden torjumiseksi, kun he eivät osallistu niiden esitysten käsittelyyn, joilla nykyhallitus nimenomaan toimii talousrikollisuutta ja harmaata taloutta vastaan.

16.29 Sami Savio ps: Arvoisa puhemies! Kansainvälinen automaattinen tulo- ja verotietojen vaihto tulee vähentämään entisestään mahdollisuuksia veronkiertoon ensi vuoden alusta lähtien, kuten täällä salissa tänään aiemmin päivällä jo moneen kertaan puhuttiin. Tähän laajaan tietojenvaihtoyhteistyöhön osallistuu kymmenittäin maita, ja se kiristää entisestään verkkoa veronkiertäjien ympärillä. Järjestelmä ei tietysti jatkossakaan tule olemaan aukoton, mutta ainakin kaikkein helpoimmat veronkiertokeinot se nähdäkseni tulee estämään.

Arvoisa puhemies! Veronkiertäjien ja sen estäjien kilpajuoksu on jatkuvaa, ja veronkiertoon tähtäävät tahot ovat tässä kisassa valitettavasti aina vähintään yhden askeleen edellä. Jo pelkästään tästä syystä hallituksen ja eduskunnan tulee jatkossakin tehdä voitavansa kaikkien tiedossa olevien porsaanreikien tukkimiseksi. Myös tähän käsittelyssä olevaan lakiuudistukseen liittyvä epäilyttävän omaisuuden alkuperää koskeva käänteinen todistustaakka on jälleen yksi askel oikeaan suuntaan hallituksen toimenpidehlistalla.

16.31 Timo Heinonen kok: Arvoisa rouva puhemies! Tähän keskusteluun on aktiivisesti osallistunut oikeustieteen kandi, entinen syyttäjä, edustaja Zyskowicz. Kun kävimme tuon edellisen keskustelun, sain muutamia palautteita siitä, että tämä on käänteentekevä muutos ja vaarantaa jollain tavalla ihmisten oikeusturvan toteutumista, ja jopa annettiin ymmärtää, että kun tähän asti on ollut, että "syytön, kunnes toisin todistetaan", niin nyt sitten tulisi malli "syyllinen, kunnes toisin todistan". Tästä tässä ei ole kyse. Kysyisin edustaja Zyskowiczilta, kun te entisenä syyttäjänä ja lakimiehenä tunnette nämä asiat hyvin: onko tässä olemassa joitain vaaranpaikkoja, jotka voisivat jollain tavalla vaarantaa oikeusturvaa?

16.32 Ben Zyskowicz kok: Arvoisa rouva puhemies! Minun mielestäni ei ole. Oikeudenmukainen oikeudenkäynti on tärkeä eurooppalainen ja länsimainen sivistysvaltioperiaate,

Pöytäkirjan asiakohta PTK 43/2016 vp

ja sitä tässäkin laissa noudatetaan. Toisin sanoen on ihan selvää, että kuten puheenvuorosanikin sanoin, syytetyn ei tarvitse osoittaa itseään syyttömäksi vaan syyttäjän pitää osoittaa syytetty syylliseksi.

Tämä nyt puheena oleva käännetty todistustaakka tarkoittaa tiettyjä erityisiä tilanteita, joissa jo syylliseksi todetulla rikollisella on tätä omaisuutta. Tällaisessa erityisessä tilanteessa, jossa syyttäjän on käytännössä mahdotonta osoittaa tämä omaisuuden hankkiminen rikollisella teolla, tälle syytetylle tulee näyttövelvollisuus siitä, että tämä selittämätön omaisuus on hankittu laillisin keinoin. Tämä on erittäin tervetullut uudistus, ja kuten totesin, se jo 15 vuotta sitten oli täällä esillä, mutta silloin perustuslakivaliokunta sen kaatoi.

Muuten esimerkkinä siitä, miten uskollisesti perustuslakivaliokunta, sinänsä ymmärrettävästi, kuuntelee näitä teorialason asiantuntijoitaan, on se, että vaikka perustuslakivaliokunta nyt hyväksyi tämän esityksen, että se ei ole vastoin perustuslakia, niin perustuslakivaliokunta kuitenkin esittää tässä oman lausuntonsa kolmanneksi viimeisessä kappaleessa, että tätä uudistusta ei tulisi tehdä. Ja osoituksena siitä, että siellä asiantuntijoiden sana painaa vahvasti, niin kuin sinänsä pitääkin, on se, että vaikka perustuslakivaliokunta tässä esittää, että tätä uudistusta ei pitäisi tehdä, niin täällä ensimmäisessä käsittelyssä esimerkiksi yksi perustuslakivaliokunnan jäsen sanoi, että hän on erittäin tyytyväinen siitä, että lakivaliokunta menetteli toisin kuin perustuslakivaliokunta yksimielisessä lausunnossaan esitti. Lakivaliokunta siis esitti, että laki kuitenkin hyväksytään, ja hyvä niin.

Keskustelu päättyi.

Eduskunta hyväksyi ensimmäisessä käsittelyssä sisällöltään päätetyt, hallituksen esitykseen HE 4/2016 vp sisältyvät 1.—2. lakiehdotuksen. Lakiehdotusten toinen käsittely päättyi. Asian käsittely päättyi.